

Vid bedömningen av om ett ombud i ett mål i förvaltningsdomstol är lämpligt för uppdraget har bristande redbarhet utgjort grund för avvisning av ombudet. I ett mål som endast avser behörighet att uppträda som ombud i domstol kan ersättning för kostnader inte beviljas.

Lagrum:

48 § första stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291); 43 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244)

D.S. dömdes den 16 oktober 2014 av Malmö tingsrätt för grovt bedrägeri till fängelse ett år. Han förpliktades även att utge skadestånd till ett antal målsägande. Gärningarna hade enligt domen begåtts vid upprepade tillfällen under 2012. I sina domskäl konstaterade tingsrätten att D.S. redan från början hade handlat på sätt som gjorde att gärningarna framstod som ett systematiskt brottsligt förfarande. Domen överklagades till hovrätten.

I målen 8936–8938-14 i Förvaltningsrätten i Malmö angående inkomsttaxering, mervärdesskatt samt skattetillägg anmälde sig D.S. som ombud för J.P.

Förvaltningsrätten i Malmö (2015-10-03, ordförande Sjöström) yttrade: I 48 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, anges att som ombud får anlitas någon som är lämplig för uppdraget. Vidare framgår att rätten får avvisa den som är ombud i målet om denne visar oskicklighet eller oförstånd eller annars är olämplig. – [Text här utelämnad] – Förvaltningsrätten har uppmärksammat att D.S. är dömd till ett års fängelse för grovt bedrägeri. Domen, som inte vunnit laga kraft, avser ett flertal gärningar under tiden april till maj 2012. Det har vidare kommit till förvaltningsrättens kännedom att förundersökning har inletts och att D.S. är misstänkt för bl.a. grovt bokföringsbrott och grovt bedrägeri under tiden februari till maj 2013. – Med beaktande av allvaret och arten av den brottslighet som D.S. har gjort sig skyldig till och att detta har skett relativt nyligen anser förvaltningsrätten att D.S. inte är lämplig som ombud eller biträde. Han ska därför avvisas som ombud i målen och även förklaras tills vidare vara obehörig att vara ombud eller biträde i mål vid Förvaltningsrätten i Malmö. – Förvaltningsrätten avvisar D.S. som ombud i målen och förklarar att han är obehörig att vara ombud eller biträde i mål vid förvaltningsrätten. Beslutet gäller tills vidare.

J.P. överklagade förvaltningsrättens beslut och yrkade att kammarrätten skulle undanröja beslutet om avvisning av D.S. som ombud i målen och förklara att han var behörig att vara ombud eller biträde i mål vid Förvaltningsrätten i Malmö. Vidare yrkade J.P. ersättning för kostnader i kammarrätten. Han anförde bl.a. följande. Han bestrider att hans tidigare ombud D.S. inte skulle vara lämplig för uppdraget. D.S. har klanderfritt och med ett gott utfall uppträtt som ombud och biträde vid

förvaltningsdomstolarna i åtskilliga år och i ett stort antal förvaltningsrättsliga mål. Enbart de senaste fem åren har ett 60-tal avgöranden meddelats där D.S. varit ombud. Denne har således sådan kompetens som krävs för att föra processen i målen. Det brottmål som D.S. har dömts för har inget samband med aktuella skattemål och rör inte heller liknande frågor. Det har inte ens påståtts att det på goda grunder kan antas att D.S. kommer att missköta sitt uppdrag mot bakgrund av domen, som inte ens har vunnit laga kraft eftersom den är överklagad. När det gäller att förundersökning har inletts mot D.S. gällande bokföringsbrott så är detta just en förundersökning. Av en domstol bör kunna förväntas att rättens ledamöter tror på ”oskyldighetspresumtionen” och att rätten inte endast utifrån insikten om en utredning drar slutsatsen att den måste vara riktig.

Kammarrätten i Göteborg (2015-04-08, Grankvist, Nilsson, Fäger, referent) yttrade: – Avvisande av ombud – Kammarrättens prövning i denna del avser frågan om det var rätt av förvaltningsrätten att avvisa D.S. som ombud i mål nr 8936–8938-14 med hänvisning till att han visat sig inte vara lämplig. – Av 48 § första stycket FPL framgår att den som för talan i mål får som ombud eller biträde anlita någon som är lämplig för uppdraget. – Frågan om ett ombud är lämpligt får enligt förarbetena till bestämmelsen bedömas från fall till fall allt efter sakens karaktär och den omfattning som processen kan förväntas få. Reglerna om ombud i 12 kap. rättegångsbalken (RB) bör i många fall vara vägledande även för de krav som i det enskilda fallet kan ställas på ombud som uppträder i allmän förvaltningsdomstol. Hänsyn bör tas till t.ex. personens omdöme, kunnande och erfarenhet (prop. 2012/13:45 s. 180). Om ombudet står under åtal eller har dömts för brott bör rätten göra en bedömning av ombudets redbarhet och lämplighet efter förhållandena i det enskilda fallet. Stor hänsyn bör tas till brottets art och beskaffenhet samt till den tid som förflutit sedan straffet verkställts och den dömdes uppförande i tiden därefter (NJA II 1943 s. 132, se även NJA 2007 s. 650 och NJA 2013 s. 904). Enligt Ekelöf (Rättegång II 8 uppl. s. 82) får kravet på redbarhet anses utesluta den som dömts för ett grövre förmögenhetsbrott, såvida inte domen ligger långt tillbaka i tiden och han eller hon sedan förhållit sig väl. – D.S. dömdes den 16 oktober 2014 av Malmö tingsrätt för grovt bedrägeri (19 tillfällen) till ett års fängelse. Åklagaren beskrev i stämningsansökan att D.S. under år 2012 som företrädare för ett aktiebolag genom vilseledande förmått företrädare för 19 uppräknade företag att till aktiebolaget utge varor till ett betydande belopp. Tingsrätten ansåg det visat att D.S. agerat utan avsikt att betala fakturorna avseende varorna och förtigigt avsaknad av vilja och förmåga till betalning. D.S. bedömdes ha haft uppsåt till systematisk brottslighet. – Mot bakgrund av att domen meddelades för en kort tid sedan samt brottets art och beskaffenhet instämmer kammarrätten i förvaltningsrättens bedömning att D.S. inte kan anses vara lämplig att uppträda som ombud i målen. Överklagandet i denna del ska därför avslås. – Obehörighetsförklaring av ombud tills vidare – Frågan i denna del är i första hand om J.P. har rätt att överklaga förvaltningsrättens beslut att förklara D.S. obehörig att vara ombud eller biträde vid Förvaltningsrätten i Malmö tills vidare. D.S. har inte själv överklagat

beslutet. – Enligt 33 § andra stycket FPL får ett beslut överklagas av den som det angår, om det gått honom eller henne emot. – Enligt kammarrättens mening kan förvaltningsrättens beslut att obehörighetsförklara D.S. att vara ombud eller biträde i mål vid Förvaltningsrätten i Malmö inte anses beröra J.P. på ett sådant sätt att han bör tillerkännas talerätt. J.P:s överklagande i denna del ska därför avvisas. – Ersättning för kostnader – Det saknas förutsättningar att bevilja ersättning för kostnader. – Kammarrätten avvisar överklagandet vad gäller beslutet att förklara D.S. obehörig att vara ombud eller biträde vid Förvaltningsrätten i Malmö tills vidare. – Kammarrätten avslår överklagandet vad gäller beslutet att avvisa D.S. som ombud i Förvaltningsrätten i Malmös mål nr 8936–8938-14. – Kammarrätten avslår yrkandet om ersättning för kostnader i kammarrätten.

I dom den 8 september 2015 ogillade Hovrätten över Skåne och Blekinge åtalet mot D.S. samt avslog samtliga skadeståndsyrkanden.

Förvaltningsrätten i Malmö beslutade den 11 september 2015 att dess beslut att förklara D.S. obehörig att vara ombud eller biträde i mål vid domstolen inte längre skulle gälla.

J.P. fullföljde sin talan till Högsta förvaltningsdomstolen vad gällde beslutet att avvisa D.S. som ombud i målen i förvaltningsrätten. Vidare yrkade han ersättning för kostnader i kammarrätten och i Högsta förvaltningsdomstolen. J.P. anförde bl.a. följande. Enbart den omständigheten att ett ombud står under åtal eller har dömts för brott bör inte utesluta att ombudet anses lämpligt, såvida inte brottmålet har samband med det mål som handläggs i förvaltningsrätten. Lagstiftaren har valt en flexibel lösning i FPL som ska vara anpassad till det enskilda uppdraget. Problemet var tidigare att rätten behövde kalla till muntlig förhandling även om rätten förväntade sig att ombudet skulle uppträda på ett sådant sätt att förhandlingen måste avbrytas. I det skriftliga förfarandet saknar regeln egentligen praktisk betydelse. Detta talar för att lämplighetsbedömningen ska göras utifrån ombudets tidigare uppträdande ordningsmässigt, språkligt och rent kunskapsmässigt. – En myndighets beslut att avvisa ett ombud får enligt 9 § förvaltningslagen (1986:223) endast grundas på förhållanden som förekommit i det aktuella ärendet, och någon förändring avseende detta har inte föreslagits vid översynen av förvaltningslagen. Om lagstiftaren anser att den omständigheten att ett ombud dömts för brott ska medföra att denne anses olämplig enligt FPL, borde detta komma till uttryck även i förvaltningslagen. Bestämmelsen i FPL utgör därför en kompetensregel och bedömningen ska göras utifrån hur ombudet kan förväntas uppträda och utföra sitt uppdrag. Det bör inte ställas högre krav på ett ombud i domstol än vad som gäller hos myndighet. – Vidare används uttrycket ”uppdraget” i FPL vilket tyder på att lämplighetsprövningen ska göras från uppdrag till uppdrag. Detta talar även för att de omständigheter som ska inverka på bedömningen ska ha sin utgångspunkt i ombudets kvalifikationer och om denne kan väntas missköta det aktuella uppdraget. Den aktuella brottsligheten saknar samband med skattemålen och även

med D.S:s tidigare uppdrag. Brottsligheten kan därför inte antas inverka på D.S:s förmåga att företräda honom i skattemålen.

Högsta förvaltningsdomstolen (2015-10-09, Melin, Almgren, Nord, Silfverberg) yttrade:

Skälen för avgörandet

Frågan i målen

Frågan i målen är om bristande redbarhet kan utgöra grund för att på förhand avvisa ett ombud i ett mål i allmän förvaltningsdomstol.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 48 § första stycket FPL får den som för talan i mål som ombud eller biträde anlita någon som är lämplig för uppdraget. Bestämmelsen fick sin nuvarande utformning genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2013. I förarbetena anfördes att det för att skapa en effektivare och mer rättssäker ordning borde ställas krav på lämplighet för den som vill uppträda som ombud eller biträde i allmän förvaltningsdomstol (prop. 2012/13:45 s. 105). Lämplighetskravet innebär att rätten på förhand kan avvisa den som vid ett måls tidigare behandling eller som i annat sammanhang har visat sig vara olämplig att uppträda som ombud eller biträde (a. prop. s. 104 f.).

Bedömningen ska göras i varje enskilt fall med beaktande av hur komplicerad och omfattande processen är samt med hänsyn till den aktuella personens omdöme, kunnande och erfarenhet. Ledning kan även hämtas från reglerna om ombud i 12 kap. RB (a. prop. s. 180).

Allmänna behörighetskrav för ombud i allmän domstol finns i 12 kap. 2 § första stycket RB. Enligt dessa krav får inte som ombud brukas annan än den som rätten med hänsyn till redbarhet, insikter och tidigare verksamhet finner lämplig att vara ombud i målet.

I förarbetena till nyss nämnda bestämmelse anges att det beträffande den som dömts eller står under åtal för brott bör efter förhållandena i varje särskilt fall bedömas huruvida han kan anses redbar. Därvid bör stor hänsyn tas till brottets art och beskaffenhet samt till den tid som förflutit sedan straffet avtjänats och den dömdes uppförande under tiden därefter (se NJA II 1943 s. 132). En sammantagen bedömning utifrån nämnda omständigheter har gjorts i t.ex. NJA 2007 s. 650 och NJA 2013 s. 904.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Det allmänna lämplighetskravet i 48 § första stycket FPL innebär att rätten på förhand får avvisa den som inte är lämplig att uppträda som ombud eller biträde i allmän förvaltningsdomstol.

Det är angeläget att förtroendet för rättskipningen i allmän förvaltningsdomstol upprätthålls och att en enskild som valt att låta sig företrädas av ombud får sin talan utförd på ett fullgott sätt. När en persons lämplighet att uppträda som ombud i domstol ska prövas är därför dennes omdöme, kunnande och erfarenhet liksom vad saken gäller väsentliga faktorer. Men även sådana personliga förhållanden som tillmäts betydelse vid prövningen av kravet på redbarhet i 12 kap. 2 § RB bör vägas in i bedömningen.

Det bör således i varje särskilt fall prövas om den omständigheten att någon står under åtal eller har dömts för brott innebär att denne kan anses brista i redbarhet. Hänsyn bör då tas till vilket slag av brott det är fråga om, de närmare omständigheterna kring hur brottet påstås ha begåtts eller har begåtts samt – om åtalet bifalls – den dömdes förhållanden i tiden efter det att straff har verkställts.

D.S. dömdes av tingsrätten för grovt bedrägeri till fängelse ett år. Enligt tingsrättens dom var det fråga om en allvarlig brottslighet som hade utförts vid upprepade tillfällen och utövats systematiskt. Tingsrättens avgörande gällde således ett grovt förmögenhetsbrott som inte låg långt tillbaka i tiden.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att nyss nämnda förhållanden innebär att underinstanserna haft fog för att avvisa D.S. som ombud i målen i förvaltningsrätten.

Beslutet att avvisa D.S. som ombud för J.P. var alltså riktigt när det fattades. Därefter har hovrätten ogillat åtalet mot D.S. De omständigheter som legat till grund för avvisningsbeslutet har därmed fallit bort. Överklagandet ska därför bifallas och beslutet att avvisa D.S. i målen vid förvaltningsrätten upphävas.

Ersättning för kostnader

Ett mål som gäller tillämpning av 48 § första stycket FPL och därmed endast frågan om behörighet att uppträda som ombud eller biträde i domstol kan inte anses utgöra ett mål enligt skatteförfarandelagen (2011:1244). J.P. är således inte berättigad till ersättning för kostnader i målen.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen undanröjer beslutet att avvisa D.S. som ombud för J.P.

Högsta förvaltningsdomstolen avslår J.P:s yrkande om ersättning för kostnader.

Justitierådet *Baran* var av skiljaktig mening i fråga om rätten till ersättning för kostnader i målen och anförde:

Beslutet att avvisa D.S. som ombud i målen i förvaltningsrätten är att betrakta som ett beslut under förfarandet i mål enligt skatteförfarandelagen. Med hänsyn härtill anser jag att målen i Högsta förvaltningsdomstolen och i kammarrätten i motsvarande delar utgör mål i vilka ersättning kan utgå. Överröstad i denna fråga saknar jag anledning att pröva skäligheten av den yrkade ersättningen.

Mål nr 2492-2494-15, föredragande Johan Nordström